

Toimintamalli: Puuttuminen seksuaaliseen häirintään

Pääset lukemaan lisää haluamastasi aiheesta aloittamalla diaesityksen ja painamalla alleviivattua tekstiä.

Mitä seksuaalinen häirintä on?

Kun koen, näen tai kuulen:
Opiskelija
Henkilöstö
Huoltaja

Keskeisiä käsitteitä

Toimenpiteet häirintätapauksen selvittämiseksi

Luovin häirintäyhteys-
henkilöt

Materiaalia:
Opiskelija
Henkilöstö
Huoltaja

Tärkeitä numeroita ja linkkejä

Lähteet

Mitä seksuaalinen häirintä on?

- Perustuslaissa sanotaan, että jokaisella on oikeus elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Tätä perusoikeutta rikotaan, kun joudutaan kohtaamaan seksuaalista häirintää. Seksuaalirikosten rangaistavuudesta säädetään rikoslaissa.
- Seksuaalista häirintää tapahtuu myös kouluissa, joten sitä tulee ennalta ehkäistä ja siihen tulee aina puuttua. Tämän vuoksi on tärkeää, että niin opiskelija kuin työntekijäkin tuntee seksuaalisen häirinnän ilmiönä, tunnistaa sen ilmenemismuodot ja puuttuu esiin tuleviin tilanteisiin.
- Aihetta on tärkeä käsitellä koulussa ja ammatillisessa koulutuksessa se voidaan katsoa liittyvän osaamistavoitteineen yhteiskunta ja työelämäosaaminen-tutkinnon osaan, unohtamatta seksuaalioikeuksia.
- Jokaisella Ammattiopisto Luovin henkilöstön jäsenellä ja opiskelijalla tulee olla oikeus määritellä omat rajansa sekä velvollisuus tunnistaa toisten rajat ja kunnioittaa niitä.

Seksuaalisen häirinnän määritelmä

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ ON AINA EI-TOIVOTTUA JA YKSIPUOLISTA!!

- Seksuaalisesta häirinnästä voidaan puhua, kun nuori altistuu ikään kuulumattomaan seksuaalisuuteen, joka loukkaa hänen psyykkistä ja fyysistä koskemattomuutta.
- Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus, mutta voi olla myös yksittäinen teko.
- Sukupuolinen huomio muuttuu häirinnäksi tai ahdisteluksi silloin, jos sitä jatketaan, vaikka kohteeksi joutunut on ilmaissut pitävänsä sitä loukkaavana tai vastenmielisenä.
- Seksuaalinen häirintä voi olla muodoiltaan verbaalista, non-verbaalista tai fyysistä

Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuotoja

- Törkeitä vitsejä, vihjailevia eleitä ja ilmeitä (silmäniskut, salakatselu, kiusallinen tuijottaminen)
- Vartaloa, pukeutumista ja yksityiselämään koskevat kysymykset ja huomautukset
- Rahan, tavaroiden tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä
- Nimittelyä, homottelua, huorittelua
- Ei-toivottuja seksuaalisesti vihjailevia häiritseviä tekstiviestejä, some-viestejä tai kuvaviestejä esimerkiksi sukuelimestä
- Seksuaalissävytteisten kuvien vaatiminen ja levittäminen
- Ei-toivottua koskettelua, seksin ehdottelua ja ahdistelua
- Kourimista, puristelua
- Pahimmillaan häirintään voi liittyä seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskauksen yritys tai raikaus.

Lainsäädäntö – otteita laista

- Oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017))
- Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013))
- Seksuaalinen häirintä on tasa-arvolaisissa kiellettyä syrjintää(Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986))
- Yhdenvertaisuuslaki kieltää häirinnän yhdenvertaisuuslain mukaisten syrjintäperusteiden, kuten alkuperän, seksuaalisen suuntautumisen, kielen, uskonnon, vammaisuuden tai terveydentilan, perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014))
- Terveydenhuoltolaki velvoittaa tarkastamaan kolmen vuoden välein koulujen ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin. Tarkastus kattaa myös seksuaalisen häirinnän ja siihen liittyvät toimintatavat. (Terveydenhuoltolaki (1326/2019))
- Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi. Ihmisillä on oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Ihmisiä tulee suojella seksuaaliselta ja sukupuoleen perustuvalla väkivallalla. Eli jokaisella on oikeus mm. kieltäytyä seksistä ja seksuaalisesta toiminnasta missä vaiheessa tahansa, oikeus käyttää raskauden- ja seksitautien ehkäisy menetelmiä ja oikeus saada apua ja tukea, jos on kohdannut seksuaalista väkivaltaa tai sen uhkaa. Yhteiskunnilla ja niiden lainsäädännöllä on olennainen rooli suojelun takaajana. (Seksuaalioikeudet, kohta 3)
- Seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin. Sen lisäksi seksuaalinen häirintä voi olla kunnianloukkausrikos. (Rikoslaki (39/1889))
- Ilmoitusvelvollisuus 25 § (12.2.2010/88) Opetustoimessa toimivilla on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:
 - 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
 - 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.(Lastensuojelulaki (417/2007), luku 5)

Kun koen, näen tai kuulen

- Rikoslaki määrittää suojaikärajaksi 16 vuotta. Kukaan ei saa ryhtyä seksuaaliseen suhteeseen tai tekoon lapsen kanssa, joka on alle 16-vuotias. Ikäraja 18 suojaa nuorta seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa, jotka tapahtuvat perheen sisäisissä suhteissa tai luottamussuhteissa kuten opettajan tai valmentajan taholta.
- Koulun henkilöstön tehtävä on suojella ja huolehtia opiskelijoiden psyykkisestä, sosiaalisesta ja fyysisestä turvallisuudesta. Jokainen voi edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja koskemattomuutta omalla toiminnallaan.
- Jokainen, joka havaitsee tai saa tiedon seksuaalisesta häirinnästä, on velvollinen huolehtimaan, että tapahtunutta lähdetään selvittämään viipymättä. Myös opiskelijaa tulee rohkaista ilmoittamaan henkilökunnalle havaitsemastaan tai kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä.
- Tilanteiden yhteinen käsittely opiskelijan kanssa auttaa nuorta tunnistamaan jatkossa häirintätilanteet ja opettaa heitä toimimaan tilanteissa, jotka voi kokea ahdistavaksi ja vaikeaksi.

Opiskelijalle

Jos koet häirintää tai ahdistelua (koskee myös somessa tapahtuvaa):

1. SANO EI

Opettele sanomaan häiritsijälle välittömästi, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa tai epämiellyttävää ja että hänen pitää lopettaa. Joissakin tapauksissa jo se riittää lopettamaan häirinnän.

2. POISTU PAIKALTA

Sinulla on aina oikeus poistua tilanteesta sanomatta sanaakaan tai pyytämättä siihen keneltäkään lupaa.

3. KERRO JOLLEKIN LUOTETTAVALLE HENKILÖLLE

Kerro häirinnästä ja vaadi, että asialle tehdään jotain.

Häirintä ei ole koskaan sinun syysi!

Opiskelijan muistitaulu

- Seksuaalinen häirintä ei ole koskaan sinun vikasi.
- Uskalla kertoa luotettavalle henkilölle.
- Sinulla on oikeus tehdä rikosilmoitus tapahtuneesta.
- Ei tarkoittaa aina ei, sinulla on oikeus kieltäytyä.
- Älä hyväksy huonoa kohtelua keneltäkään.
- Älä jää yksin, koskaan ei ole liian myöhäistä hakea apua.

Opiskelija, toimi!

- Kerro asiasta luotettavalle henkilölle. Sinulla on siihen täysi oikeus, vaikka tekijä on voinut vaatia sinulta salaisuuden säilyttämistä.
- Hae apua esimerkiksi kouluterveydenhoitajalta, kuraattorilta, psykologilta, nuorisotyöntekijältä tai seurakunnan työntekijältä. Sinulla on oikeus tulla kuulluksi ja autetuksi, vaikka tekijä on voinut sanoa, ettei sinua kukaan usko.
- Säilytä toivo ja luottamus tulevaan. Sinulla on elämä edessäsi ja ikävistä kokemuksista on lupa ja mahdollisuus toipua.

Henkilöstölle

Kun opiskelija on kokenut seksuaalista häirintää

- Seuraa opiskelijan yksilöllistä hyvinvointia ja oppimista. Havainnoi muutoksia.
- Ole kiinnostunut opiskelijan kuulumisista.
- Keskustele huolesta kahden kesken.
- Ei tarvitse olla seksuaaliterapeutti, että voi puhua seksuaalisuudesta.
- Omat asenteet tärkeitä. Opiskelijalla on lupa puhua!

Puheeksi ottaminen

Asian puheeksi ottaminen henkilöstön puolelta on tärkeää. Opiskelijan itsensä voi olla vaikea tehdä keskustelussa aloitetta, joten asiaa tulee kysyä osana muita kysymyksiä. Opiskelija voi pelätä työntekijän reaktiota, voi kokea häpeää, syyllisyyttä tai surua. Opiskelijan oma aloite voi olla hyvin pieni viittaus ja siihen tarttuminen on tärkeää. On suuri luottamuksen osoitus, että opiskelija kertoo asiasta juuri sinulle. Kun sinulle tullaan kertomaan seksuaalisesta häirinnästä, toimi näin:

- Kuuntele ja ota kerrottu asia vastaan asiallisesti ja rauhallisesti.
- Järjestä rauhallinen ja turvallinen ympäristö.
- Usko. Kertoma voi olla epä johdonmukainen.
- Kiitä luottamuksesta ja rohkeudesta kertoa asiasta.
- Kysy tarkentavia, ytimekkäitä ja tärkeitä kysymyksiä. Älä johdattele, älä tee päätelmiä.
- Rohkaise, mutta älä painosta.
- Ota selvää, jos et tiedä ja kerro se hänelle.
- Älä jätä yksin.
- Tee tarkat muistiinpanot suoraan lainaten, mutta nimettömänä.

Hyviä kysymyksiä keskustelun tueksi

Hyvät kysymykset ovat täsmällisiä, mutta avoimia, jotta nuori voi kertoa vapaasti omin sanoin tapahtuneesta. Vältä kysymyksiä, joihin voi vastata kyllä tai ei.

Avoimet: "Kerro siitä", "mitä sitten tapahtui?".

Helpottavat: "Mm-m", eli osoita pienillä eleillä tai ääntelyllä, että kuuntelet häntä. Toista nuoren kertomaa.

Ohjaavat: Mitä-, miksi-, milloin-, miten-, missä -kysymykset

Selkiyttävät: "Nyt en ymmärtänyt, sanoitko että...", "Voisitko kertoa lisää siitä..."

Hyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi:

- Mitä tapahtui?
- Miltä sinusta tuntui?
- Miksi olit peloissasi?
- Satuttiko joku sinua? Missä tämä tapahtui?
- Keitä oli paikalla?
- Miltä sinusta nyt tuntuu?

Muistiinpanojen tekeminen

- Älä johdattele tai esitä spesifejä kysymyksiä.
- Kirjoita nuoren kertomus mahdollisimman tarkasti. Kirjaa ylös myös sinun esittämät kysymykset.
- Täsmällinen merkintä. Esimerkiksi: Nuori sanoi: "Se koski minua tuonne." ja osoitti samalla kädellään alapäätänsä etupuolelta.
- Liian epätarkka merkintä. Esimerkiksi: Nuori kertoi, että häntä oli kosketeltu alapäähän.

Toimi!

- Tee sanatarkat muistiinpanot siitä, mitä nuori kertoo seksuaalisesta häirinnästä tai väkivallasta.
- Kirjaa kysymyksesi ja havaintosi asiakaspapereihin.
- Kerro nuorelle, miksi muistiinpanot tehdään.
- Selvitä nuoren tukiverkosto yhdessä nuoren kanssa. On tärkeää, että nuori ei jää asian kanssa yksin.
- Huolehdi omasta jaksamisestasi. Hae tarvittaessa keskusteluapua itsellesi

Huoltajalle

- Kun nuoresi kertoo kokeneensa seksuaalista häirintää, kuuntele, usko, välitä lämpöä ja huolehdi avun saamisesta.
- Uhriksi joutumisesta kertominen on usein vaikeaa. Nuori voi kokea tapahtumaan liittyen häpeää ja syyllisyyttä. Asian salaaminen lähellä olevilta aikuisilta voi tuntua helpommalta. Nuori voi pelätä, että hänen kertomaansa ei uskota.
- Suhde tekijään voi olla nuorelle tärkeää, jolloin kaikesta hämmentävästä ja epämiellyttävästä huolimatta tälle ei nuori halua aiheuttaa ongelmia.
- Tekijä voi usein kieltää uhria kertomasta tapahtumasta kenellekään ja tätä lupaus voi olla vaikea rikkoa.
- Jos huomaat nuoren käytöksessä muutoksia, voit kartoittaa hänen elämänsä esimerkiksi kysymällä:
 - Onko tapahtunut jotain ikävää tai jotain, josta haluaisit puhua?
 - Onko joku tehnyt sinulle jotain paha tai epämiellyttävää?
- Jos nuoresi on kokenut oppilaitoksessa seksuaalista häirintää, ole yhteydessä opetuksen tai opiskeluhyvinvoinnin henkilöstöön. Oppilaitos voi tiedon saatuaan puuttua asiaan ja suojata opiskelijoita heidän turvallisuuttaan uhkaavilta tekijöiltä.
- Törkeissä tapauksissa ota suoraan yhteys poliisiin.

Vinkkejä aiheen käsittelyyn

Jos nuori on rohkaistunut kertomaan asiasta:

- Rohkaise nuorta kertomaan, mutta älä johdattele tai painosta.
- Kysy lyhyitä ja yksinkertaisia kysymyksiä.
- Ota kuulemasi asia vastaan rauhallisesti. Älä suutu tai hätäännä. Nuoren kertomaan ei saa kyseenalaistaa.
- Kiitä ja kehu, että uskalsi ottaa asian puheeksi. Hän on ollut rohkea ja toiminut oikein.
- Luo lämmin, turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Puhu rauhallisesti. Anna lohdutusta. Vakuuta nuoren olevan turvassa ja apua etsitään yhdessä. Kerro nuorelle ettei hän jää yksin.
- Nuori ei ole tehnyt mitään väärää, kerro se hänelle.
- Hyväksikäyttötilanteessa tai raiskauksessa yhteys poliisiin. Tapahtuneen vakavuuden ja voinnin mukaisesti nuorelle on haettava ammattiapua.

Keskeisiä käsitteitä

- **Seksuaalinen ahdistelu** = Teko, joka loukkaa henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Kohdistuu yksityisiin kehon osiin, kuten rintoihin, sukuelimiin, rintoihin tai reisiin. Sopimatonta koskettelua, kuten puristelua, sivelyä, kähmintä tai taputtelua. Rangaistavaa, kun voidaan pitää tahallisenä tekona.
- **Seksuaaliväkivalta** = Väkivallan muoto, jolla voidaan tarkoittaa ahdistelua, häirintää, koskettelua, inestiä, raiskauksia tai pakottamista häpeällisiin seksuaalisiin tekoihin.
- **Grooming** = tapahtumaketju, jossa yleensä aikuinen valmistelee lapsen tai nuoren seksuaalista hyväksikäyttöä. Ensin aikuinen yrittää saada luottamuksen ja kiinnostuksen. Tämä on aikuiselta tietoista ja tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään seksuaaliseen kontaktiin lapsen tai nuoren kanssa tai houkutellaan lapsi tai nuori tekemään seksuaalisia tekoja. Tämä on rikoslaissa rangaistavaa.
- **Sexting** = tulee sanoista sex ja texting. Seksuaalissävytteistä tekstiä, kuvia, videoita tai niitä kaikkia sisältävien viestien lähettäminen.
- **Sextortion** = tulee sanoista sex ja extortion. Seksuaalisella materiaalilla kiristäminen. Osa grooming-prosessia.
- **Digitaalinen väkivalta** = Digitaalinen väkivalta voi olla nykyisen tai ex-kumppanin, tutun tai tuntemattoman tekemää. Digitaalisia väkivallantekoja voi olla vaikea tunnistaa väkivallaksi. Teknologian väärinkäyttö parisuhteessa voi olla esimerkiksi sitä, että kumppani soittelee ja viestittelee jatkuvasti ja menettää malttinsa, jos et vastaa viesteihin riittävän nopeasti, lukee salaa viestejäsi tai painostaa näyttämään niitä, painostaa sinua seksin kuvaamiseen tai alastonkuvien ottamiseen.
- **Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta** = Tekoja tai puheita, pakotetuksi tulemista ja väkivallan kokemista. Kulttuurisiin perinteisiin liittyvä kaltoin kohtelu ja pakottaminen ovat myös seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa.
- **Seksuaaliset turvataidot** = kuuluu osaksi seksuaalioikeuksiin liittyvää kasvatusta, neuvontaa ja ohjausta. Lisää valmiuksia ennalta ehkäistä seurusteluväkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa ja sukupuolista häirintää. Auttaa tiedostamaan omia ja toisten rajoja, oikeuksia ja velvollisuuksia.
- **Seksuaalikasvatus** = seksuaalisuuden kognitiivisen, emotionaalisen, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista. Kasvatus alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ikään sopivaa seksuaalikasvatusta. (Maailman terveysjärjestö WHO)

Rikosnimikkeitä

- Pakottaminen seksuaaliseen tekoon = Tekijä pakottaa väkivallalla tai uhkauksella toisen ryhtymään muuhun seksuaaliseen tekoon kuin yhdyntään tai pakottaa toisen alistumaan muuhun seksuaalisen teon kohteeksi ja nämä olennaisesti loukkaa henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai tekijä on käyttänyt henkilön avutonta tilaa hyväkseen. Tällainen teko on esimerkiksi pakottaminen aikuisviihteen katsomiseen.
- Raiskaus = Teko, jossa toinen pakotetaan sukupuoliyhteyteen väkivallalla tai sillä uhkaamalla. Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.
- Törkeä raiskaus = tekijä aiheuttaa uhrille vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan, aiheutetaan tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä, rikos tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla, käyttää apunaan hengenvaarallista välinettä tai muuten uhataan vakavalla väkivallalla tai kohteena on alle kahdeksantoista vuotta nuorempi lapsi.

Toimenpiteet häirintätapausten selvittämiseksi

Tilanteen selvittely

- Kun opiskelija on kertonut tapahtuneesta henkilöstön jäsenelle, kertoo hän siitä koulutuksen esimiehelle ja häirintäyhteyshenkilölle. Iltaisin soitto ja konsultointi numerossa 112.
- Epäselvässä tilanteessa oppilaitos voi olla yhteydessä viranomaistahoon ja pyytää heiltä tilannearviota. Tässä vaiheessa ei mainita asianosaisten nimiä.
- Jos tapaus täyttää rikoksen tunnusmerkit, on oppilaitoksen velvollisuus alaikäisen kohdalla tehdä rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus.
 - Kun rikosilmoitus on tehty, vastuu asian selvittämisestä siirtyy poliisille, oppilaitos ei selvitä asiaa enempää. Keskitymme tukemaan nuorten hyvinvointia.
 - Mikäli tapaus ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä, selvittely oppilaitoksen taholla opiskeluhuollon ja SORA-ohjeiden mukaisesti.
- Sekä häirinnän esille ottanutta että toista osapuolta kuullaan erikseen. Kuulemisessa selvitetään tapahtumat ja niiden perusteiksi esitetyt väitteet.
- Koulutuksen esimies ja/tai häirintäyhteyshenkilö kirjaa opiskeluhuoltokertomukseen.
- Koulutuksen esimies kutsuu osapuolet sekä häirintäyhteyshenkilön keskustelemaan asiasta.

Yhteinen tapaaminen

- Keskustelussa selvitetään tapahtumien kulku, kuullaan asianosaisia ja sovitaan miten jatkossa toimitaan.
- Keskustelusta tehdään muistio yksityisyyden suoja huomioiden. Keskustelut kirjataan ylös opiskeluhuoltokertomukseen.
- Koulutuksen esimies tai asianomaiset voivat tarvittaessa olla yhteydessä työ- tai opiskeluterveydenhuoltoon henkilökohtaisen avun saamiseksi.

Tilanteen seuraaminen ja sovituista toimenpiteistä huolehtiminen

- Koulutuksen esimiehen tehtävänä on huolehtia, että sovitut toimenpiteet toteutuvat sekä seurattava tilannetta. Tarvittaessa pidetään seurantapalaveri.

Luovin häirintäyhteyshenkilöt

Mikä on häirintäyhteyshenkilö?

- Ammattiopisto Luovin jokaisella paikkakunnalla toimii yksi tai kaksi seksuaalisen häirinnän yhteyshenkilöä, jotka neuvovat ja tukevat seksuaalista häirintää, ahdistelua, kiusaamista, syrjintää tai muuta epätasa-arvoista kohtelua kohdanneita opiskelijoita ja heidän kanssaan toimivaa henkilöstöä.
- Yhteyshenkilö voi toimia myös henkilökunnan jäsenen tukena opiskelijaa koskevassa selvittelytilanteessa. Heihin voi olla yhteydessä, vaikkei olisi itse häirinnän kohteena, mutta on nähnyt häirintää tai haluaisi keskustella mahdollista tavoista puuttua häirintään. Tarvittaessa häirintäyhteyshenkilö osaa ohjata lisäavun piiriin.
- Rikosta epäiltäessä, yhteyshenkilö ohjaa uhria ottamaan yhteyttä myös poliisiin ja on tarvittaessa siinä tukena. Alaikäisen uhrin kohdalla yhteyshenkilö konsultoi ja on tarvittaessa tapahtuman esille tuoneen työntekijän apuna yhteydenpidossa vanhempiin sekä lastensuojeluun ja poliisiin. Yhteyshenkilöt tekevät yhteistyötä poliisin seksuaalirikoksista vastaavaan asiantuntijan kanssa ja sopivat yhteistyön toteutuksesta paikallisesti.
- Häirintäyhteyshenkilöt toimivat paikkakunnan asiantuntijoina seksuaalista häirintää ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa.

Helsinki

Kirsi Kunelius, 040 319 3398, kirsi.kunelius@luovi.fi

Minna Miettinen, 040 319 3154, minna.miettinen@luovi.fi

Pirkamaa-Satakunta

Tampere

Marjo Reunanen, 040 319 3731, marjo.reunanen@luovi.fi

Pori

Niina Kuula, 040 319 3920, niina.kuula@luovi.fi

Pohjanmaat

Alavus

Sari Jokela, 040 319 3730, sari.jokela@luovi.fi

Kokkola, Pietarsaari, Reisjärvi ja Ylivieska

Suvi Puikko, 040 319 3170, suvi.puikko@luovi.fi

Seinäjoki ja Vaasa

Mikko Ylämäki, 040 319 3475, mikko.ylamaki@luovi.fi

Itä-Suomi

Liperi

Jenna Julkunen, 040 319 3898, jenna.julkunen@luovi.fi

Kuopio

Ninni Sormunen, 040 319 3069, ninni.sormunen@luovi.fi

Lappeenranta ja Imatra

Sanna Arminen, 040 319 3167, sanna.arminen@luovi.fi

Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu

Muhos

Hanna Komulainen, 040 319 3230, hanna.komulainen@luovi.fi

Merja Koskelo, 040 319 3379, merja.koskelo@luovi.fi

Liminka, Kajaani, Kempele, Raahe

Tuija Räinen, 040 319 3460, tuija.raina@luovi.fi

Annika Kontu, 040 319 3233, annika.kontu@luovi.fi

Pohjois-Pohjanmaa, Lappi

Oulu

Sari Takala, 040 319 3514, sari.takala@luovi.fi

Jari Louhelainen, 040 319 3609, jari.louhelainen@luovi.fi

Tornio ja Rovaniemi

Anu Suopanki, 040 319 3593, anu.suopanki@luovi.fi

Materiaalia ja lisätietoa aiheen käsittelyn tueksi

- [Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn \(Aaltonen Jussi \(2012\)\)](#)
- [Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa \(OPH\)](#)
- [Sukupuolittietoinen opetus ja ohjaus \(OPH\)](#)
- [Seksuaalioikeudet \(Kamomilla Ilmonen ja Elina, Väestöliitto\)](#)
- [Seksuaalioikeudet koulussa, checklist \(Kamomilla Ilmonen, Elina Korhonen, Miila Halonen, Väestöliitto\)](#)
- [Seksuaalikasvatuksen uusi suunta](#)
- [Mun rajat – opetusmateriaali \(Maarit Pihkala, Pia Puu Oksanen, Johanna Lampinen, Amnesty international\)](#)
- [Rikosuhripäivystys RIKU](#)

Materiaalia henkilöstölle

- [Tunne ja turvataitoja lapsille \(Lajunen, Kaija; Ylenius-Lehtonen, Mirja; Andell, Minna 2015\)](#)
- [Tietopaketti SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN HUOMIOIMISESTA oppilaitoksille, työpaikoille ja viranomaisille \(Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:22, Inkeri Tanhua, Sinikka Mustakallio, Marita Karvinen, Maarit Huuska, Milla Aaltonen\)](#)
- [Maailmankoulu](#)
- [SETAn materiaalin hankinta](#)
- [Oppitunti materiaalia](#)
- [Nuoren seksuaaliväkivaltaa kokeneen kohtaaminen ja auttaminen. Opas nuorten kanssa työskenteleville \(Kristiina Hannila\)](#)

Materiaalia huoltajalle

- [Kun nuori kokee seksuaalista väkivaltaa. Opas vanhemmille ja huoltajille.](#)

Materiaalia opiskelijalle

- [Kun olet kokenut seksuaaliväkivaltaa. Opas nuorelle \(Mari Uusitalo-Herttua, Kristiina Hannila\)](#)
- [Väestöliiton nuortennetti](#)
- [Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille. Rikosuhripäivystys RIKU.](#)

Tärkeitä numeroita ja linkkejä

Rikosuhripäivystys RIKU

Auttava puhelin: 116 006 (maanantai-tiistai kello 13-21, keskiviikko-perjantai kello 17-21).
www.riku.fi. Sivulla myös omat sivut nuorille.

Mieli – Suomen Mielenterveys ry

Valtakunnallinen kriisipuhelin: 09 2525 0111 (maanantai-perjantai kello 9-7, viikonloppuisin ja juhlapyhinä kello 15-07). www.mieli.fi

[Sekasin-chat](#)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL)

Lasten ja nuorten maksuton puhelin: 116 111 (maanantai-perjantai kello 14–20, lauantai-sunnuntai kello 17–20)

Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Maksuton kriisilinja: 0800 97 899 (maanantai-torstai kello 9-15, viikonloppuina, pyhinä ja niiden aattona kello 15-21). www.tukinainen.fi

Lähteet

- [Lapsi kertoo seksuaalisesta kaltoinkohtelusta \(MLL\)](#)
- [Keskeisiä käsitteitä – seksuaalinen ahdistelu \(Oulun kaupunki\)](#)
- [Seksuaalisen häirinnän vastainen toimintamalli kouluille ja oppilaitoksille \(Katri Rahko\)](#)
- [Seksuaalinen ahdistelu \(Väestöliiton terapiapalvelut\)](#)
- [Seksuaaliväkivalta \(THL\)](#)